

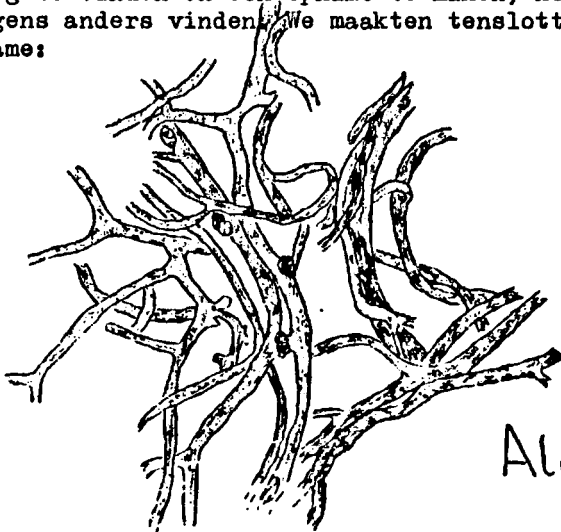
Ameland - de excursie lichenologisch.

door: M. Brand en H. Sipman.

Voor het eerst sinds jaren (de laatste keer was de voorjaarsexcursie van '53 naar Voorne) is er nu op Ameland weer systematisch naar lichenen gekeken, zodat dit verslag weer van een lichenenlijst vergezeld gaat.

Zoals wel te verwachten was, is de Amelander lichenenflora vooral dank zij de nog zuivere lucht nog rijk, wat in onze 71 soorten tellende lijst wel tot uitdrukking komt. Deze lijst zal natuurlijk nog geenszins volledig zijn. Vooral aan epilithen is onvoldoende aandacht besteed.

In de droge duinen vonden we behalve de vele *Cladonia*'s een aantal soorten, die gewoonlijk als epiphyt voorkomen, maar hier op de bodem groeiden. Het waren *Hypogymnia physodes*, *H. tubulosa*, *Evernia prunastri*, *Pseudevernia furfuracea*, *Parmelia sulcata* en *Platismatia glauca*. Een opmerkelijke vondst in dit kader werd door During gedaan op een duintopje bij de vuurtoren: *Alectoria* cf. *fuscescens*, mooi ontwikkeld en van vele soralen voorzien. Hoewel we vervolgens de hele omgeving afspeurden (om het eerste plekje terug te vinden en een opname te maken) konden we hem nergens anders vinden. We maakten tenslotte de volgende opname:

Alectoria

Iets onder de top van het hoogste duin in de omgeving, pal N van de vuurtoren. Expositie NNW, inclinatie 20%. Opp.: 1 m².

Kruidlaag: bedekking 7%		Mos- en korstmoslaag: bedekking 90%	
<i>Corynephorus canescens</i>	2a	<i>Alectoria fuscescens</i>	1a
<i>Carex arenaria</i>	+p	<i>Hypogymnia physodes</i>	1b
<i>Ammophila arenaria</i>	+p	<i>Gladonia impexa</i>	1a
<i>Erophila verna</i>	+p	<i>C. tenuis</i>	2a
<i>Viola tricolor</i>	1p	<i>C. chlorophaea</i>	+p
<i>Cerastium semidecandrum</i>	+p	<i>C. foliacea</i>	+p
<i>Galium verum</i>	1p	<i>C. furcata</i>	+p
<i>Sedum acre</i>	+p	<i>C. glauca</i>	+p
<i>Leontodon nudicaulis</i>	+p	<i>Cornicularia aculeata</i>	+p
<i>Hieracium spec.</i>	+p	<i>Evernia prunastri</i>	+p
<i>Luzula campestris</i>	+p	<i>Dicranum scoparium</i>	3
<i>Jasione montana</i>	+p	<i>Polytrichum juniperinum</i>	2m
<i>Leontodon autumnalis</i>	+p	<i>Ceratodon purpureus</i>	1b
<i>Myosotis ramosissima</i>	+p	<i>Hypnum cupressiforme</i>	+p
<i>Vicia lathyroides</i>	()		

Op Terschelling, waar al deze epiphyten eveneens op de grond voorkomen, komt naast *Alectoria* ook *Usnea* op de grond voor. Ondanks intensief speuren werd deze hier niet gevonden. Alle soorten groeiden in de duinen bij Hollum, de oudste en hoogste van het eiland. Bij Nes en Buren kwam alleen *Hypogymnia physodes* nog voor, een soort die ook in het binnenland af en toe op de grond groeit.

Op loofbomen in de overigens geheel uit dennen bestaande duinbebossingen kwamen een paar leuke soorten tevoorschijn: *Usnea spec.*, *Cetraria chlorophylla* en *Dimerella diluta*, de laatste op de voet van een oude amerikaanse vogelkers. De eendenkooi leverde ons de beide grote *Physcia*'s op, die we op de dorpsiepen tevergeefs zochten: *Physcia aipolea* en *Ph. pulverulenta*, beide met apotheciën. Verder nog *Opegrapha atra* en *cinerea*, *Arthonia spadicea* en *Buellia griseovirens*.

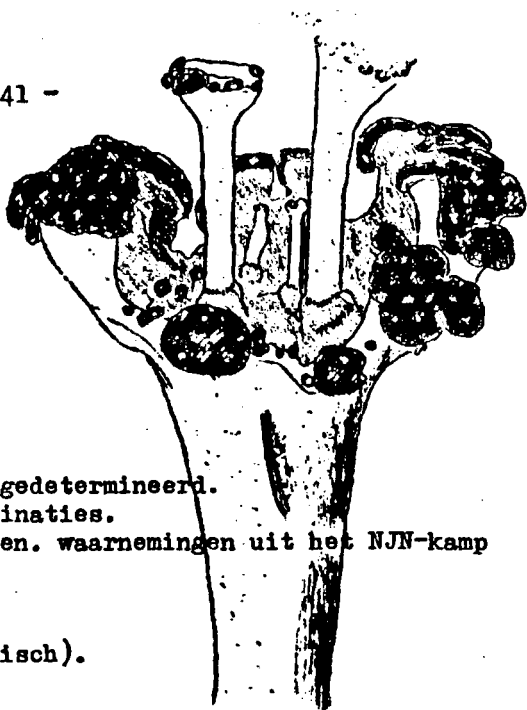
Hoewel in de dorpen veel fraaie, oude iepen stonden, viel de oogst hier tegen. De onderzijde van een scheefstaande iep in een tuintje in Nes was begroeid met twee *Opegrapha*'s: *O. subsiderella* en *O. cinerea*. Over de epilithen kan ik weinig

zinnigs zeggen. Wel stond de daar vorig jaar gevonden *Ramalina evernioides* nog steeds op de noordmuur van de NH-kerk in Hollum, ondanks de restauratiewerkzaamheden. Hopelijk houdt hij het daar uit, het zou wel eens een van de laatste groeiplaatsen van deze sterk achteruitgaande soort kunnen zijn.

Op de oude pier van Nes vonden we, terwijl het grote gezelschap zich inscheepte voor de terugtocht, de zo bekende zwart-geel-grijszonerings, zij het dat geel en grijs wel wat door elkaar groeiden. Zwart was hier *Verrucaria spec.*, geel bestond uit *Caloplaca marina* en *Xanthoria parietina*, en grijs was *Lecanora helicopsis* en *Rinodina salina*.

Van de elf soorten korstmossen, die we op walvisbotten (die, zoals wel meer op de waddeneilanden als tuinhokjes voor sommige huizen of als poortjes staan) vonden zijn er twee vrijwel uitsluitend epiphytische soorten, één, die meer epiphyt dan epilith is, zes soorten die het zo nauw niet nemen, één grotendeels epilithische soort en twee zuivere epilithen. Kennelijk houdt zo'n bot precies het midden tussen een boom en een steen! *Lecanora chlorona* groeide zelfs bijzonder uitbundig op walvisbotten, en op z'n natuurlijk substraat, bomen, hebben we hem niet gevonden.

Op de excursie van de NBV in 1936 werden 14 soorten lichenen gevonden, waarvan we 4 niet teruggevonden hebben: *Cladonia floerkeana*, *C. mitis*, *C. fimbriata* en *Peltigera malacea*. *Cladonia floerkeana*, een ook op Terschelling algemene soort, hebben we waarschijnlijk over het hoofd gezien. *Cl. mitis* en *Cl. fimbriata* zijn mogelijk met *Cl. arbuscula* en *Cl. chlorophaea* verwisseld. Van *Peltigera malacea* is de vondst van '36 nog steeds de enige in Nederland. Merkwaardig is nog dat toen *Ramalina farinacea* op duindoorn werd gevonden. Hoewel *Ramalina* in Denemarken nog steeds op duindoorn groeit, zijn duindoorns bij ons nu altijd kaal, of dragen hoogstens de enigszins acidofiele en toxisolerante soort *Lecanora conyzoides*.

Noten bij de soortenlijst.

onderstreept: verzameld en nagedetermineerd.

niet onderstreept: veldterminaties.

o- niet op de excursie gevonden. waarnemingen uit het NJN-kamp Ameland I in 1970.

e- epifytisch.

t- terrestrisch.

s- op steen groeiend (epilithisch).

w- op walviskaken groeiend.

- 1- Het dorp Hollum, op iepen, op het muurtje rond de NH kerk en op de kerk zelf, op oude walviskaken bij het huis "De Kakebien".
- 2- Op iepen in het dorp Ballum.
- 3- Op esdoorns, en op baksteen op de begraafplaats te Ballum.
- 4- Op iepen, op betonpaaltjes en walviskaken in het dorp Nes.
- 5- Op bazalt en baksteen van de oude aanlegsteiger bij Nes.
- 6- In de duinen bij Hollum, ten noorden van de vuurtoren.
- 7- In de duinen aan de zuidzijde van de Zwanenwaterduinen bij Nes.
- 8- Dennenbos bij Nes.
- 9- Dennenbos bij Buren.
- 10- In de duinen bij Buren, en de kooiduinen; op de grond en op een betonnen paaltje.
- 11- De eendenkooi ten oosten van Buren; op esdoorns en elzen.

Soortenlijst lichenen Ameland.

- Alectoria fuscescens* Gyeln.
Arthonia spadicea Leight.
Buellia alboatra (Hoffm.) Deichm. et Rostr.
B. *canescens* (Dicks.) De Not.
B. *griseovirens* (Turn. et Borr.) Almb.
B. *punctata* (Hoffm.) Massal.
Caloplaca aurantia (Pers.) Helb.
C. *murorum* (Hoffm.) Th. Fr.
C. *marina* Wedd.
Candelariella aurella (Hoffm.) Zahlbr.
C. *vitellina* (Erh.) Müll. Arg.
Catillaria spec.
Cetraria chlorophylla (Willd.) Vain.
Cladonia arbuscula (Wallr.) Rabenh.
C. *chlorophaea* (Flk.) Zopff
C. *foliacea* (Huds.) Willd. s.s.
C. *furcata* (Huds.) Schrad.
C. *glauca* Flk.
C. *grayii* G.K. Merr.
C. *impexa* Harm.
C. *pityrea* Flk.
C. *rangiformis* Hoffm. s.s.
C. *scabriuscula* (Del.) Leight.
C. *tenuis* (Flk.) Harm.
C. *tenuis* var. *leucophaea* (Des Abb.) Ahti
Cornicularia aculeata (Schreb.) Th. Fr.
Dimerella diluta (Pers.) Trevis.
Evernia prunastri (L.) Ach.
Hypogymnia physodes (L.) Nyl.
H. *tubulosa* (Schaer.) Hav.
Lecanora atra (Huds.) Ach.
L. *campestris* (Schaer.) Hue
L. *chlarona* (Ach.) Nyl.
L. *chlarotera* Nyl.
L. *dispersa* (Pers.) Sommerf.
L. *hageni* Ach.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

t

e

so

s

wes e

we

e

e e

we

e

so

so

s

s

s

s

se

we e

e

e

e

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

t

s
s
w
e
ws

s

w

w

e

w

s

s

e

e

- Lecanora helicopsis (Whlbg.) Ach.
L. varia Ach.
Lecidea elaeochroma (Ach.) Ach.
Lepraria aeruginosa (Wigg.) Sm.
Opegrapha atra Pers.
O. chevallieri Leight.
O. cinerea Chev.
O. subsiderella (Nyl.) Arnold
Parmelia acetabulum (Neck.) Duby
P. subaurifera Nyl.
P. subrudecta Nyl.
P. sulcata Th. Tayl.
Peltigera polydactyla (Neck.) Hoffm.
P. rufescens (Weiss) Humb.
Pertusaria albescens (Huds.) Choisy et Wern. var.
globulifera Turn.
Phlyctis argena (Ach.) Flot.
Physcia ascendens Bitt.
P. aipolea (Erh.) Hampe
P. caesia (Hoffm.) Hampe
P. orbicularis (Neck.) DR
P. tenella DC em. Bitt.
Physconia grisea (Lam.) Poelt
P. pulverulenta (Schreb.) Poelt
Platismatia glauca (L.) Culb. et Culb.
Pseudevernia furfuracea (L.) Zopff
Ramalina evernioides Nyl.
R. farinacea (L.) Ach.
R. fastigiata (Pers.) Ach.
Rinodina salina Degel.
Usnea spec.
Verrucaria spec.
Xanthoria aureola (Ach.) Erichs.
X. candelaria (L.) Th. Fr.
X. parietina (L.) Th. Fr.
X. polycarpa (Erh.) Rieber

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

s

e

e

e

e

e

e

e

e

e

s

s

e

e

e

e

e

e

e

e

e

e

e

e

e

et

e

e

t

t

t

t

e

e

we

w

s

e

e

e

e

s

s

e

s

e

e

s

wes

e

s

e

e

s

e

e

e

e

e

t

t

s

es

e

e

e

e

e

s

e

s

s

s

s

wse

e

e

wse

s

e

e

e

e

s

wse

s

e

e

e

e

w

e

e

e

e

e

e

w

e

e

e